

Літаратура і мастацтва

Год выдання 35-ы
№ 66 [2119]
16 жніўня 1966 г.
АУТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР

СЮДЫ, у кабінет начальніка Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі Уладзіміра Мікітавіча Горба, далатае прыгулашы гул матараў. Побач аэрапорт. З акна кабінета можна убачыць, як німа над зямлёй праплываюць вылізіны сэрбры-стыя лайнеры. Здаецца, самы звычайны малюнак. Але колькі б ты ні лятаў, не можаш застацца абываемым пры выглядзе магутнага паветранага карабля. І асабліва—калі бачыш яго на зямлі. Вось «ТУ-124». Высокапрыўнтае сэрбрыстае цела з адкіданымі назад крыламі; «АН-10А», падобны на дыржаблы; «ІЛ-18»—крылатая ракета... Глядзіш на гэтыя машыны і цяжка стрымаць, можа, крыху навін гонар за палёт чалавечай думкі, за яго розум.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

БЕЛАРУСЬ КРЫЛАТАЯ

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказвае начальнік Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі Уладзімір Мікітавіч ГОРБ.

дотычыць самалётаў, якія вы называеце, дык сапраўды гэта выдатныя машыны, лепшыя ў свеце. Наогул у апошнія гады ў айчынным самалётбудаванні дасягнуты значныя поспехі. Стварэнне пасажырскіх турбавінаў і рэактыўных самалётаў, можна сказаць, новая эра ў грамадзянскай авіяцыі.

Уладзімір Мікітавіч прыводзіць прыклад. Яшчэ нядаўна палёт з Мінска ў Сочы працягваўся шасць з паловай гадзінаў, цяпер—дзве гадзіны сорак пяць мінут.

З якімі ўзгоўле гарадамі краіны звязаны Мінск паветранымі лініямі?

Са сталіцы Беларусі рэгулярна адпраўляюцца гэтыя самалёты ў Маскву, Ленінград, Горкі, Харкаў, Сімферопаль, Адэсу і многія іншыя гарады. Лятаем нават на Урал.

Я заўважаю, што за апошнія гады ўсё больш і больш людзей лятае на лепшае лятальнае, чым ездзіць.

Так, — гаворыць Уладзімір Мікітавіч. — Цяпер за месяц наші распушчаныя грамадзянскія авіяцыя перавозіць столькі пасажыраў, колькі за ўвесь 1958 год. Але было б памылкова лічыць, што людзі лятаюць толькі на вялікіх адлётах. У многія разы павялічылася колькасць пасажыраў на ўнутраных авіялініях. Сёння ў распушчаныя авіялініі не толькі абслугоўваюцца гарады, але і больш палавіны раённых цэнтраў. А к канцу п'яцігодкі самалёты будуць лятаць ва ўсе раённыя цэнтры. А такія гарады, як Пінск і Полацк, будуць прымаць турбавінаў і рэактыўных самалётаў.

У актыўна авіяцыі—хуткацца. А ці дастаткова аднаго гэтага фактара для зацікаўленасці максімальнай колькасці пасажыраў?

Вядома, не. Хоць працягваюць паліты абмяжоўвацца некалькімі гадзінамі, негата сядзець за руханку і ўзровень абслугоўвання пасажыраў—сервіс. Ад яго залежыць вельмі многае. Да апошняга часу гэта было ў нас вельмі слабым. Цяпер становіцца, я лічу, выпраўляецца. У некаторых пунктах рэспублікі рэканструаваны наземныя сродкі пасадкі. Пра Мінск я ўжо не кажу. Добры аэравакзал пабудаваны, напрыклад, у Магілёве.

Наведаны парадокс з продажам білетаў. У нашых агенцтвах кожная каса цяпер прадае білеты на ўсе маршруты. Адменена рэгістрацыя пасажыраў на мясцовых лініях. Гэта эканоміць пасажыру шмат часу.

Мы адылім увагу правільнаму падбору сцюардэс. Іх цяпер у нас 45. Усе дзяўчаты маюць не ніжэй чым сярэдняю адукацыю. Акрамя гэтага, яны прайшлі адпаведную падрыхтоўку. У будучым мяркую падбіраць дзяўчат, якія ведаюць замежныя мовы. Гэта тым больш неабходна, што на беларускіх самалётах лятае ўсё больш і больш інашаземцаў, якія прыязджаюць у дэлевацыя камандзіроўкі, турыстаў і г. д.

К канцу п'яцігодкі ў Мінску будзе пабудавана спецыяльнае трансгенцтва, дзе размясціць свае службы грамадзянская авіяцыя, чыгуначнікі і аўтамабільны. Усё гэта ў нашым актыве. І разам з тым я лічу, што для абслугоўвання пасажыраў нам трэба яшчэ многае зрабіць. Шмат часу, напрыклад, займае выдача багажу. Па прыбыцці на месца багаж выдаецца пасажыру не ў самалёце, а на аэравакзале, куды багаж перавозіцца. Такі парадокс трэба змяняць. Наогул у сервісе няма дробязей...

Якуб Колас... Пачуеш, прагнутае, убачыш гэтае імя і адразу адгукаецца ў душы, паўстае ў памяці нешта невядомае, нявізнае, невяказнае да гарога і да шчыліваці ў сэрцы роднае і блізкае...

Напачатку была казка:
Кажан дзедаў бабас —
Дзедаў, а хлэбам слаба —
Едзь у мянны ты, дзедаў!
Млын не страшан дзедаў:
У трэба, дык падаў!
Бабка, маё кветка!
Дык гатуй сяджанне —
Менш азваю зранна...
Цытыць адна з дачук...

Тады ты не ведаў жыць, не разумеў, што гэта — Колас...

Са школай да цябе прыйшло большае. Вывучыўшы ўрокі, ты зашываеш куды-небудзь і ўжо сам упіваеш цудоўнымі радкамі:
Не сядзіць у хале
Хлэпчыку малому:
Клічча яго рачка,
Цытыць адна з дачук...

Разам з гэтым былі «Міхасьціны прыгоды», «Савось-распуснік», «Рак-вусач», «У старых дубах».

Яшчэ праз колькі год ты разам з Алёнкай і Сцяпанам выходзіць «На прасторах жыцця». Не, нават не проста разам з імі. Ты сам быў Алёнкай і Сцяпанам, гэта не яны, а ты марыў вучыцца, каб вырасці смелым, мужным, шчырым. Музіцы, тады ж хадзіў ты са спадчыным партызанскім камандзірам дзедам Талашом па дрэмачэй палескай «Дрыгвае», становіўся ў марак казачным асілкам і смела нішчыў ворагаў, каб нікогда з іх не засталася на роднай зямлі.

І ты ўжо ведаў, што «Дрыгва» і «На прасторах жыцця» напісаў разам з імі добры дзядзька Колас. І ты ўжо шукаў новых кніжак дзядзькі Коласа...

Шлі гады. Аднойчы ты прачытаў:
Мой родны кут, як ты мне мілы...
Забіць цібе не маю сілы!
Не раз, утомлены дарогай,
Жыццём вясны маёй аговай,
Кі табе я ў думках залетаю
І там душою спынаюся.
О, як бы я хацеў спачату
Дарогі жыцця на твараўкі!
Прывітаць цябе, айчынічку,
Сабравь з дарог каменны тва,
Што губіць сілы малодцы...
Кі вясне б маёй хатэ-вяснічку.

Прачытаў і ўжо не мог адарвацца, пакуць не прагледзеў да канца ўсю «Новую зямлю». Пасля ты чытаў яе і перачытаў — гэтую незвычайную, самабытную, каларытную, музічную энцыклапедыю жыцця беларускага сялянства.

Потым ты захапіўся ўзышанай, романтичнай лірыкай «Сымоны-музыкі», цябе брала ў палон задушэная апавядальнасць і вялікая праўда трылогіі «На рэстаніях», глыбокая філасофія «Казак жыцця», вясёлы і цёплы гумар жанравых апавяданняў, мяккі і прыгожы і шчыра ўзнісцелы грамадзянскі лірычны паэтызм і ты аднойчы зразумеў, што Якуб Колас—гэта цэлы свет. Свет дзівоўна багаты і непаўторна прыгожы. Свет, у якім месціцца родная зямля, родны народ і ты сам. Ты адчуў сябе на дзіва багатым чалавечам і ў пашане схіліў галаву перад тым, хто падараваў табе гэты свет.

А шчы аднойчы ты, пэўна, падумаў вась аб чым. Гэта ж ён, Якуб Колас, быў тым, хто ў цяніны, цяжкія часы, калі народ наш быў пазабавлены не толькі волі, але і роднай мовы, гукнуў на ўвесь свет:

Я — мужык, а гонар маю,
Гукаю, але да пары.
Я заучу, мучу, трываю,
Але скоры заўважу:
«Стральны, хлэпчыкі, бярэ!»

Гэты покліч пакуць твай дзед апы бацька, і яны абудзілі ад спрэчнага сну. Гэты покліч яны перадалі табе, свайму нашчадку.

І ты яшчэ мадзіць папобіць шчодрою прыгожасцю роднай зямлі, дзе кіясце Прыпяць судоламу Дняпру сваю багату данину, дзе брыцця сэрбам Нёман і Дняпро, «дзе бары-лясы гудуць, дзе мадамі пакуць грэці, ківы гуркі вядуць, і свой славуны, гасцінцы, працавіты, таленавіты і мужны народ, які будзе жыць вечно, якому ёсць што любіць, чым ганарыцца, чым падазяліцца з сябрамі і суседзямі...

І ты зноў схіліў галаву ў пашане перад веліччу Якуба Коласа.

Цяпер ты рэдучешся і ганарышся поспехамі роднай літаратуры. Шырока і далёка ў свет ішло наша багаце, шчырае, мілагучнае слова.

І ты зноў схіліўся ў пашане перад Якубам Коласам. Бо гэта ж ён стаў у пачатку ўсіх пачаткаў роднай літаратуры. Бо гэта ж ён першы падняў на сваіх плячах зап, стварыўшы «Новую зямлю». Бо гэта ж ён даў на доўгі-доўгі час кірунак нашай прозе, стварыўшы шэраг апавяданняў, «Казкі жыцця», «У палескай глушы» і «У глыбі Палесся». Бо гэта ж ён прымуціў зязяць роднае слова ўсімі фарбамі вяселлі. Бо цяперашні роскіт нашай літаратуры стаў магчымым таму, што яна развілася па ягоных заветах...

Дзесяць гадоў назад абарваўся жыццёвы адурага, абавяжана чалавечы, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Вестка аб ягонай смерці адгукалася ў тваім сэрцы і сэрцы кожнага беларуса. Але Колас не памёр, што ён пакінуў нашчадкам. Бо ён жыў у табе, у кожным з нас, у сваім народзе. Праходзіць гады, а да жыццёвага кірыцця — творчасці Якуба Коласа—спыраеце ўсё больш і больш людзей: каб на таліцы смуга даброты, мудрасцю, святлом, радасцю...

Ніколі не зарасце «народная сцяжка» да магілы народнага песняра. Ніколі не засохнуць на ёй жыццёвыя кветкі—знак глыбокай пашаны і ўдзячнасці нашчадкаў да паэта, які дзеля іх шчасця шчодро аддаў свой «весны дар—агонь душы і сэрца жар».

13 жніўня, у дзесятую гадзіну з дня смерці песняра, на яго магілу прыйшлі яго сябры, родныя і блізкія, прыйшлі пісьменнікі, студэнты, прадстаўнікі заводаў і фабрык, дзеячы культуры і мастацтва, супрацоўнікі Акадэміі навук рэспублікі, вядучыя мучыцы, журналісты, на кароткіх мітынгі, які адбыўся на могілках, выступілі народны паэт Беларусі, паэтка Ленінская прэмія Пятрусь Броўка, Мікола Аўрамыч, Сцяпан Александровіч, наборыцца паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа Кацярына Маісеўна. Яны гаварылі аб вялікай любові і павазе да Якуба Коласа, аб тым, што імя і слова яго будзе вечно жыць у народзе.

На магілу песняра былі ўскладзены вянк і букеты жытых кветак.

ЦІКАВЫЯ ЗВЕСТКІ ПРА ЯКУБА КОЛАСА

Народнага песняра Беларусі Якуба Коласа зьяваля вялікай даўняй дружба з русімі паэтам Сяргеем Гарадзкім. Нядаўна ў Цэнтральны дзяржаўны архіў літаратуры і мастацтва БССР Сяргей Мітрафанавіч Гарадзкі перадаў звыш 100 лістоў, паштоўна і тэлеграм Якуба Коласа, пачынаючы з 1933 па 1956 год.

Лісты Я. Коласа апылаюць аб яго творчых пошуках, задумах, марак, навуковай і грамадзянскай дзейнасці, асабістым жыцці.

З цянасацю мы даведваемся, як пачыналася работа над апавесцю «Дрыгва», аб паездцы Я. Коласа ў Парыж на кангрэс дзялячой культуры, аб падрыхтоўцы да юбілею Яні Купалы, Змітрана Бядулі, Ізі Харына, аб рабоце над п'есай «Вайна-вайна» з падрабязным тлумачэннем зместу, ізі і характараў героюў і г. д.

Немалуо увагу ўдзяліў паэт праблемам перакладу з рускай, украінскай і іншых моў на беларускую і наадварот. У лістах здым звесткі аб перакладзе ім «Дэман» М. Лермантава, «Палатаны» А. Пушкіна, падрыхтоўку зборніка вершаў Тараса Шаўчэнкі на беларускую мову, аб правядзенні юбілею вялікага грузіна-касага паэта Шота Руставелі.

У асобных лістах — добрыя і падрабязныя парадкі аб перакладах пазі «Новая зямля» і «Рыбачья хата» на рускую мову, Цімафія Я. Коласа і пытанні літаратурна-навукова. Ён плануе напісаць артыкулы ў Шаўчэнкі і беларускай літаратуры, «Пісьменнікі і сучаснасць».

Пэўную цікавасць для даследчыка маюць і звесткі аб грамадзянскай дзейнасці народнага паэта: домы думкі аб рабоце VIII Надзвычайнага з'езда Саветаў, падрыхтоўцы да выбараў ў Мясцовы Саветы і Вярхоўны Савет БССР.

Па словах жытых урэнняў Якуба Коласа С. Гарадзкіна аб Заходняй Беларусі і сустрэчы з народам, які шмат гадоў быў пад прыгнётам беланіцкай Польшчы.

К. ЖОРВА,
дырэктар Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР.

ГОСЦЬ З БРАТНЯЙ ЮГОСЛАВІЎ

Па запрашэнню Саюза пісьменнікаў БССР у Мінску пабыў сакрытар праўлення Саюза пісьменнікаў Югаславіі Младэн Олеча з сям'ёй — жонкай і сынам. Цёпла сустраі беларускія літаратары, мінчане югаслаўскага госьця.

Адразу ж, у дзень прыезду, Младэн Олеча наведаў Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Уважліва аглядаў ён тут кожную рэліквію. А потым маўкліва стаяў Младэн Олеча на зямлі, былага лагера смерці Трасцяна...

І пэўна, што ўспомніў ён у гэтыя хвіліны і сваё роднае гора Казары. Тут у гады другой сусветнай вайны ішла лютага барацьба югаслаўскіх партызан з гітлераўскімі захопнікамі, «Казарскае эпапей» называў югаслаўскі народ гэту барацьбу. Сярод партызан у гарах Казары быў і Младэн Олеча...

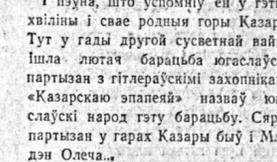
Вось чаму тэма партызанскага руху такая блізкая пісьменніку Младэну Олеча. Толькі што закончылі ім раман называецца «Казары».

Югаслаўскі госць прысутнічаў пры ўскладанні вянку на магілу народнага паэта Беларуска Якуба Коласа, пабыў у яго музей.

Шчыра прайшлі сустраі Младэна Олеча з вядомымі беларускімі пісьменнікамі ў Саюзе пісьменнікаў БССР, у Доме творчасці ў Каралічэвцы. Пабыў югаслаўскі госць і ў Доме друку, дзе сустраіўся з беларускімі журналістамі.

З Мінска Младэн Олеча паіраўваецца ў Варшаву, а адтуль вернецца на радзіму.

На здымку, зробленым Ул. Крукам, адлюстраваны момант, калі Младэн Олеча пасля агляду залу музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны робіць запіс у кнігу волгучаў наведвальнікаў.

Младэн Олеча.

ПСІХАЛОГІЯ СТАНОВІЦА ДАКЛАДНАЙ НАВУКАЙ

11 жніўня ў Маскве скончыў работу XVIII Міжнародны кангрэс псіхалагаў. Буйнейшай ачыноўкай з уіх куткоў свету абмяркоўвалі вядучыя праблемы псіхалогіі, якая ўсё больш робіцца дакладнай навукай. Чалавек пачынае пазнаць свой мозг, пазнаць самага сябе — пад такім азімам прайшоў гэты сусветны сімпозіум. Карэспандэнт Агенства апраў Навіны Святлана Вінакурва папрасіла аглядаць на некалькіх п'яцігодкі ідзеўка маскоўскага кангрэсу між-прадвінута. Міжнароднага слоўна навуковай псіхалогіі амерыканскага вучонага прафэсара Блуўнстонаскага ўніверсітэта Роджэра Раседа.

— Якія падзеі ў псіхалагічнай навуцы апошніх гадоў Вы лічыце найбольш ачынамі?

— Псіхалогія развіваецца бурна, асабліва ў апошнія дзесяцігодкі. Колі колькасць людзей, зацікаўленых абраць псіхалогію, помен сваёй дзейнасці, узрастае з таю ж хуткасцю, што, калі жэстраляраўца крывую росту, монна мержава: да 2000 года колькасць псіхалагаў свету будзе роўная ўсёму насельніцтву зямнога шара.

Таное імлівае распаўсюджанне псіхалагічнай навукі тлумачыцца дзівоўна галоўнымі падзеямі. Адна з іх — пашырэнне нашых ведаў. Псіхалогія ахвілае галіны навуы, якія нават у пачатку нашчага стагоддзя ёй не належалі. Прыкладат Псіхалогія, якая вывучае, як інфармацыя вонкавага свету ўспрымаецца органами пакуць чалавечым і як яны перадаюць яе ў органы. Вялікія заслугі ў развіцці гэтай сферы ведаў, безумоўна, належыць Савецкаму Саюзу. З другога боку, паглыбляюцца даследаванні і ў традыцыйных галінах ведаў — навуачныя і паміж.

Яшчэ адна буйная падзея ў гісторыі навуы аб псіхіцы з'яўляецца ў тым, што за апошнія дзесяцігодкі гадоў псіхалаг пайнуў сваю традыцыйную «вечку са слановай кочкі» і пайшоў у дэмакратыю. Я хачу сказаць, што ён уздуў усю веда, наапаўнення навуковай псіхалогіі, і прыняў іх да практычных пытанняў, якія звязаныя з грамадствам. Тут найбольш адчулі чыя дасягненні. Вазаіме дзіліччю псіхалагаў. Цяпер псіхалаг працуе поруч з псіхіятрыяў, і ў грамадстве, стаюць яго паўназнічны членамі. Псіхалаг-інтэлектуал на практыцы прымяняе тыя веда, якія наапаля і псіхаметрыя, што вывучае індывідуальныя адрозненні, прыроду асобных тыпаў асабістых уласцівасцей, іх структуры і ўзаемаадносін, што даследуе фізіялагічныя асабіствы нервовай сістэмы. Вялікую дапамогу аналізаваць і дасягненні нейрапсіхалагаў. Яны памагаюць дэягнаставаць многія захворванні, а значыць, вызначаць зыход лячэння...

— Вядучы поспеху псіхологаў вымаля садаўнічала злучэнне дакладных метадаў даследаванняў?

— Зусім правільна. Новыя адрывіцы заўсёды залежыць ад новых метадаў. У псіхалогіі яны далі магчымасць шырока выйсці за межы класічнай навуы. Я прыняў прыклад са сваёй галіны. Сфера маіх інтэрэсаў — біякінічныя адрозненні і ўзаемаадносін, што даследуе фізіялагічныя асабіствы нервовай сістэмы. Вялікую дапамогу аналізаваць і дасягненні нейрапсіхалагаў. Яны памагаюць дэягнаставаць многія захворванні, а значыць, вызначаць зыход лячэння...

— Якія праблемы псіхологаў вымаля садаўнічала злучэнне дакладных метадаў даследаванняў?

— Зусім правільна. Новыя адрывіцы заўсёды залежыць ад новых метадаў. У псіхалогіі яны далі магчымасць шырока выйсці за межы класічнай навуы. Я прыняў прыклад са сваёй галіны. Сфера маіх інтэрэсаў — біякінічныя адрозненні і ўзаемаадносін, што даследуе фізіялагічныя асабіствы нервовай сістэмы. Вялікую дапамогу аналізаваць і дасягненні нейрапсіхалагаў. Яны памагаюць дэягнаставаць многія захворванні, а значыць, вызначаць зыход лячэння...

Таное імлівае распаўсюджанне псіхалагічнай навуы тлумачыцца дзівоўна галоўнымі падзеямі. Адна з іх — пашырэнне нашых ведаў. Псіхалогія ахвілае галіны навуы, якія нават у пачатку нашчага стагоддзя ёй не належалі. Прыкладат Псіхалогія, якая вывучае, як інфармацыя вонкавага свету ўспрымаецца органами пакуць чалавечым і як яны перадаюць яе ў органы. Вялікія заслугі ў развіцці гэтай сферы ведаў, безумоўна, належыць Савецкаму Саюзу. З другога боку, паглыбляюцца даследаванні і ў традыцыйных галінах ведаў — навуачныя і паміж.

Яшчэ адна буйная падзея ў гісторыі навуы аб псіхіцы з'яўляецца ў тым, што за апошнія дзесяцігодкі гадоў псіхалаг пайнуў сваю традыцыйную «вечку са слановай кочкі» і пайшоў у дэмакратыю. Я хачу сказаць, што ён уздуў усю веда, наапаўнення навуковай псіхалогіі, і прыняў іх да практычных пытанняў, якія звязаныя з грамадствам. Тут найбольш адчулі чыя дасягненні. Вазаіме дзіліччю псіхалагаў. Цяпер псіхалаг працуе поруч з псіхіятрыяў, і ў грамадстве, стаюць яго паўназнічны членамі. Псіхалаг-інтэлектуал на практыцы прымяняе тыя веда, якія наапаля і псіхаметрыя, што вывучае індывідуальныя адрозненні, прыроду асобных тыпаў асабістых уласцівасцей, іх структуры і ўзаемаадносін, што даследуе фізіялагічныя асабіствы нервовай сістэмы. Вялікую дапамогу аналізаваць і дасягненні нейрапсіхалагаў. Яны памагаюць дэягнаставаць многія захворванні, а значыць, вызначаць зыход лячэння...

— Вядучы поспеху псіхологаў вымаля садаўнічала злучэнне дакладных метадаў даследаванняў?

— Зусім правільна. Новыя адрывіцы заўсёды залежыць ад новых метадаў. У псіхалогіі яны далі магчымасць шырока выйсці за межы класічнай навуы. Я прыняў прыклад са сваёй галіны. Сфера маіх інтэрэсаў — біякінічныя адрозненні і ўзаемаадносін, што даследуе фізіялагічныя асабіствы нервовай сістэмы. Вялікую дапамогу аналізаваць і дасягненні нейрапсіхалагаў. Яны памагаюць дэягнаставаць многія захворванні, а значыць, вызначаць зыход лячэння...

Якуб Колас... Пачуеш, прагнутае, убачыш гэтае імя і адразу адгукаецца ў душы, паўстае ў памяці нешта невядомае, нявізнае, невяказнае да гарога і да шчыліваці ў сэрцы роднае і блізкае...

М. ЗАМСКІ.

